

М.Б. Молдажанов*, PhD, доцент¹

К.Е. Хасенова, к.э.н., доцент²

Л.М. Шаяхметова, PhD докторанты³

«Alikhhan Vokeikhan University» білім беру мекемесі¹

Семей қ., Қазақстан

«Шәкәрім университеті» КЕАҚ²

Семей қ., Қазақстан

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті³

Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

* – негізгі автор (хат-хабарларға арналған автор)

e-mail: liliya-shayahmetova@mail.ru

ТУРИЗМ ИНДУСТРИЯСЫНДАҒЫ ТӘУЕКЕЛ ФАКТОРЫН ЕСКЕРЕ ОТЫРЫП, ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ЖОБАНЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ

Бұл мақалада қазіргі кездегі туризм индустриясындағы тәуекел факторларын ескере отырып Шығыс Қазақстан облысында қонақ үй базаларының қызметінің тиімділігінің арттыру мақсатында спорттық лагерь кешендерін ашудың модельдері қарастырылды.

Қонақ үй және туристік фирмалардың, сондай-ақ олардың дамуына инвестиция салатын экономиканың басқа салаларындағы кәсіпорындардың алдында тұрған маңызды мәселелердің қатарында инвестициялық жогары тиімділікті қамтамасыз ету мәселесі табылады. Инвестициялық қызметтің сәйкес концепциясын әзірлеу кезінде басымдық берілуі тиіс инвестициялардың тиімділігі. Әрине, инвестицияның жетіспеушілігі шаруашылық жүргізуші субъектілерді олардың көлемін ұлғайтуға итермелейді, соның нәтижесінде қаржыландырылатындар тізіміне енгізуге өтім беретін жобалардың саны артады, сондықтан ең тиімді жобалардың бірінші орында тұруы қажет. бұл тізім.

Инвестициялық жобалардың тиімділігін талдау да маңызды, өйткені активтерді кеңейту әдетте айтарлықтай шығындармен байланысты және үлкен қаражат жұмсалмай тұрып, фирмалар бірнеше жылдан кейін қаражатты инвестициялау қаншалықты тиімді болатынын негіздеу керек.

Туризм индустриясына тиімді жобаларды қаржыландыру мақсатында шоғырландырылған инвестициялардың тиімділігін бағалау методологиясы анықталып, нақты «Dedeman Oskemen tavros» қонақ үйінің базасында Dedeman Kids балалар спорттық лагерінің қызметінің экономикалық тиімділігі есептелді.

Балалар лагерін ұйымдастыру арқылы көрсетілетін қызметтер спектрін кеңейту маусымнан тыс уақытта жүктемені азайтуды ғана емес, сонымен қатар Dedeman Oskemen Tavros қонақ үйінің туристік ұсынысының бірегейлігін арттыра отырып, көрсетілетін қызметтердің басқа түрлері бойынша кірістерді арттыруға мүмкіндік беретіні мақалада талдау жүргізу арқылы нақтыланды.

Кілт сөздер: туризм индустриясы, инвестициялар, инвестициялық жоба, инвестициялық тәуекел, инвестицияның тиімділігі, бағалау, тәуекел факторлары, табыстылық, экология, табыстылық нормасы.

Ключевые слова: индустрия туризма, инвестиции, инвестиционный проект, инвестиционный риск, эффективность инвестиций, оценка, факторы риска, отдача, экология, норма доходности.

Keywords: tourism industry, investment, investment project, investment risk, investment efficiency, assessment, risk factors, return, ecology, rate of return.

Кіріспе. Инвестициялардың тиімділігін басқару механизмінде «әсер» және «тиімділік» ұғымдарына қатысты мәселелерді зерттеудің теориялық аспектілері маңызды орын алады.

Экономикалық әсерді ақшалай түрдегі кірістер мен шығыстар арасындағы айырмашылық ретінде анықтауға болады.

Шектеулі қаржылық мүмкіндіктер жағдайында қазіргі заманғы әлемдік аналогтар деңгейінде техникалық-экономикалық көрсеткіштері

бар инвестициялық жобаларды дайындауға және іске асыруға айтарлықтай резерв салынууда.

Экономикалық әсерден басқа, туризм үшін әлеуметтік әсер үлкен маңызға ие, оның мәні қабылдаушы туристік аймақтың жергілікті тұрғындарының өмірін жақсарту арқылы жанама түрде көрінеді. Бұл жағдайда туристік ресурстарды ұтымды пайдалану, қоршаған ортаға ұқыпты қарау болып табылатын туризмге инвестиция салудан экологиялық әсердің пайда

болуы да мүмкін. Яғни, әсердің кез-келген түрі абсолютті көрсеткіштермен көрінеді [1].

Туризмдегі экологиялық және әлеуметтік әсер бір-бірімен тығыз байланысты, өйткені олар аумақтың экологиялық жағдайын жақсартудың және халықтың аурушандығын төмендетудің салдарын, яғни әлеуметтік бағыттағы факторды бағалауға мүмкіндік береді.

Туризм индустриясының әлеуметтік база ретінде құраушы бөлігі қонақ үйлер маусымдық сұранысқа ие болуына байланысты тиімді қолданысқа ие емес объект болып табылады. Осыған орай, еліміздің Шығыс өңірінің табиғаты қолайлы қонақ үйлер базасында балалар мен жасөспірімдердің денсаулығын нығайту мақсатында жыл бойы жұмыс жасайтын спорттық лагерлер ашу жобаларын қарастыру қажет, спорттық лагерлер жұмысын тиімді ұйымдастырған жағдайда әлеуметтік әсері орасан зор. Спорттық лагерлер жұмысын ұйымдастыру көлемді ақша қаражатын талап етеді осыған байланысты өңірге қаражатты шоғырландыру мақсатымен инвестициялық проекттерді ізңрлеген жөн [2].

Әдебиеттік шолу. Туризм индустриясының даму тарихы отандық қазақстандық авторлар Г.Р.Мырзағұлов пен М.О.Тұмажановтың еңбектерінде көрініс тапты, онда олар адам өмірін арттыру және халықтың өмір сүру сапасын жақсарту болып табылатын туризмнің басты әлеуметтік мақсатын белгіледі. Туризмнің негізгі әлеуметтік құндылығы-кездесулер ұйымдастыру, табиғатпен және жаңа адамдармен қарым-қатынас жасау. Өйткені, адамзат қоғамының ең жоғары деңгейі (идеал) - бұл адами қатынастардың оң формаларын көбейту, сондай-ақ осы формаларды тиімді пайдалану [3].

Шығыс Қазақстанның туризмді дамыту үшін рекреациялық мүмкіндіктері Егорин А.В., Калиакперова Н.З., Канатқызы Н. еңбектерінде талданып, авторлар туристік индустрияның әлсіз даму себептерінің бірі мемлекеттік деңгейде бұл бағытпен экономиканың саласы ретінде мақсатты түрде айналыспағаны болып табылатынын атап көрсеткен. ШҚО туризмін кешенді болжауға, ұзақ мерзімді жоспарлауға, аумақтық ұйымдастыруға назар аударылмады [4].

Туризм индустриясын дамыту мәселелері

бойынша отандық ғалым-экономистермен қатар посткеңестік кеңістіктегі елдердің туризм индустриясын тиімді дамыту үшін бірқатар мәселелерді шешуге өз үлестерін қосқан көптеген ресейлік ғалымдар ерекшеленеді.

Зорин И.В. [5] туристік жүйе үш супер-жүйенің - табиғаттың, қоғамның, ұлттық экономиканың қиылысында қалыптасады және барлық көрсетілген супер-жүйелердің құрамдас бөліктерін қамтиды: табиғи туристік ресурстар, туристер, туристік құралдар. Туризм индустриясының жағдайы осы үш супер жүйенің жағдайына тікелей байланысты.

Негізгі бөлім (талдау, нәтижелер, талқылау). Туризмге инвестициялау – бұл инвесторлардың пайда алу мақсатымен өз капиталын туристік бизнеске орналастыруы. Капитал өндірістің басты факторларының бірі болып табылатындықтан, туристік индустрияның өнімдерді өндіру мүмкіндігі инвестицияланатын капиталға тікелей тәуелді.

Жеке туристік кәсіпорын деңгейінде инвестициялар нақты жеке және заңды тұлғалардың сол кәсіпорынды дамытуға салған қаржы салымдарын білдіреді. Бұл орайда өз қаражаты немесе қарызға алынған қаражат салынуы мүмкін.

Туристік индустрияға жеке инвестицияларды, оның ішінде шетелдік инвестицияларды тарту үшін төмендегілердің маңызы зор [6]:

1) жарнамалық-ақпараттық қызмет саласындағы жергілікті биліктердің белсенділігі (аумақтық-әкімшілік құрылымдағы туристік-рекреациялық әлеуетті БАҚ-тар жариялау;

2) жергілікті және мемлекеттік биліктердің инвестициялық бастаманы ынталандыратын либералды әкімшілік және салық саясаты;

3) жергілікті биліктердің туристік кәсіпорындардың дұрыс бәсекелес ортасын қолдауға бағытталған, монополияға қарсы және қылмысқа қарсы тиімді саясаты.

Туризм индустриясындағы тәуекел факторын ескере отырып, инвестициялық жобаның экономикалық тиімділігін бағалау үшін Шығыс Қазақстан облысында орналасқан «Dedeman Oskemen Tavros» қонақ үйінің аумағындағы «Dedeman Kids» балалар спорттық лагерін құрудың инвестициялық жобасын аламыз.

**«Dedeman Oskemen tavros» қонақ үйінің базасында Dedeman Kids
балалар спорттық лагерін ашудың модельдері***

Модель түрі	Мазмұны	Артықшылықтары	Кемшіліктері
Құрылымдық модель	Қонақ үйдің жерді жалға алу шартын ресімдей отырып, заңды тұлғаны құруы	- пирамида тәрізді басшылық ету; - құрылатын кәсіпорын үшін салық салудың арнайы режимін қолдану мүмкіндігі - қонақ үй кешенінің көрсетілетін қызметтері бойынша кірістердің өсімділігі.	- заңды рәсімдеудің және лицензиялаудың қиындығы мен ұзақтығы; - капиталдық салымдардың жоғары бастапқы сомалары; - жаңа ұйымның брендін жылжытуға қосымша шығындар
Қосымша бөлімше құру моделі	Қосымша функционалдық бөлімше құрып, еңбек және материалдық шығындарды қайта бөлу	- капиталдық салымдардың аз сомасы; - заңды рәсімдеудің жылдам мерзімдері - көрсетілетін қызметтердің түпкілікті өзіндік құнын оңтайландыратын еңбек және материалдық шығындарды қайта бөлу мүмкіндігі;	- басқару функцияларының күрделенуі; - біліктілік талаптарына сәйкес келетін мамандардың тапшылығы.

* Авторлармен құрастырылған

Кестеде көрсетілген модельдердің талдау барысында ең оңтайлы түрі қосымша бөлімшесін құру моделі ең функционалды болып табылады деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

«Dedeman Oskemen tavros» қонақ үйіне инвестициялардың тиімділігін экономикалық бағалау келесі көрсеткіштер арқылы есептеуге болады:

1. Ақша ағынын есептеу
  2. Ағымдағы таза құнды бағалау
  3. Пайданың ішкі нормасын есептеу
- Ақша ағынын есептеу

Балалар спорт лагерінің жұмыс істеуінің ақша ағымы деп тек әзірленген инвестициялық жобаны іске асырумен байланысты ақшалай қаражаттың түсімдері мен төлемдері танылады. Ақша ағынын есептеу келесі алгоритм бойынша жүргізіледі. Сатудан түскен кірістер мен ағымдағы жылдық шығындар есептелгеннен кейін балалар лагерінің салық салынғанға дейінгі пайдасы анықталды. Ақша ағынын есептеу таза пайда мен өтемпұлды қосу арқылы жүзеге асырылды.

2 кесте

**Dedeman Kids балалар спорт лагерінің
инвестициялық жобасының ақша ағынын есептеу***

Көрсеткіштер	1-жыл	2-жыл	3-жыл	4-жыл	5-жыл
Сатудан түсім (млн. теңге)	232,2	310,8	373,8	441	520,8
Жүктеме коэф., %	35	45	52	59	67
Болжамалы баға, теңге/күн	18222	18948	19704	20496	21312
Ұсынылатын қызметтердің өзіндік құны (млн. теңге.), оның ішінде:	221,4	215,4	207,6	202,2	196,2
Материалдық шығыстар	81,9	85,08	88,92	91,8	96
Негізгі өндірістік қорлар мен материалдық емес активтердің өтемпұлы	12,9	12,9	12,9	12,9	12,9
Персоналдың еңбекақысы	32,4	33,6	34,8	36,2	37,8
Әлеуметтік қажеттіліктерге аударымдар	9,6	10,02	10,2	10,8	10,83
Үстеме шығыстар	7,99	4,57	9,15	9,86	10,58
Кредит бойынша пайыздарды төлеу	30,1	25,2	18,9	12,6	6,3
Салық салынғанға дейінгі пайда, млн. теңге	10,8	95,4	166,2	238,8	324,6
Таза пайда, млн. теңге	8,7	76,2	132,6	190,8	259,2
Ақшы ағыны, млн. теңге	21,6	89,1	145,5	203,7	272,1

* Есептеулер негізінде авторлармен құрастырылған

Ақша ағынының мөлшерін бағалаудың оң мәндері жұмыс істеп тұрған Dedeman Oskemen Tavros қонақ үйінің базасында балалар спорт лагерін құрудың перспективалығын растайды.

Балалар спорт лагерін құрудың осы инвестициялық жоспарын әзірлеу барысында дисконттау мөлшерлемесі қолданылды, $r=12\%$. Бұл ретте банктік депозиттер бойынша ең жоғары мөлшерлемеден – 8% -ды және инфляцияның жоспарланған деңгейінен – 4% -ды негізге алдық.

Ағымдағы таза құнды бағалау

Таза ағымдағы құн (NPV – net present value) бизнес-жоспардың жалпы абсолютті нәтижесін

сипаттайды. Бұл – лагерьдің жұмыс процесінде жүзеге асырылатын ақша түсімдері мен осы жобаны жүзеге асыру үшін қажет барлық шығындар арасындағы айырмашылық.

Алынған таза ағымдағы құнды есептеу нәтижесі бойынша балалар спорт лагерін құрудың бизнес-жоспарының әзірленген жобасының табыстылығы мен өтелімділігі есептеудің келесі жолдарымен айқындалады:

Егер $NPV > 0$ болса, онда балалар спорт лагерінің жобасы өтелінеді;

2. Егер $NPV < 0$ болса, онда балалар спорт лагерінің жобасы өтелінбейді және оны қабылдамау керек.

3 кесте

Ағымдағы таза құнның мәндері, млн. теңге*

Көрсеткіштер	Инвестициялар	1-жыл	2-жыл	3-жыл	4-жыл	5-жыл
Ақша ағыны (CF)		21,6	89,1	145,5	203,7	272,1
Ақша ағынының ағымдағы құны (CF _t)		10,2	71,4	103,8	129,6	154,8
Капитал салымдарының ағымдағы құны	363,2					
Ағымдағы таза құн (NPV)	-363,2	-353	-281,6	-177,8	-48,2	106,6

* Есептеулер негізінде авторлармен құрастырылған

Әзірленген бизнес-жоспарда алғашқы төрт жылдағы NPV мәні – теріс шама, яғни осы кезеңде балалар сауықтыру лагерінің қызметі тиімсіз, алайда кейінгі мәндер оң, яғни жоба өтелінеді және оны қабылдаған жөн.

Пайданың ішкі нормасын есептеу

Пайданың ішкі нормасы – есептелген пайыздық мөлшерлеме, ол бойынша балалар спорт лагерінен алынатын кірістер оны ұымдастырудағы шығындарға тең болады, яғни бұл ағымдағы таза құны нөлге тең ($NPV=0$) болатын есептелген пайыздық мөлшерлеме.

Балалардың спорттық демалысы, сондай-ақ кез-келген басқа іс-әрекеті әртүрлі қауіптерге ұшырағыш келеді. Мұндай қызметте орын алатын тәуекелдер әртүрлі, олардың пайда болу ықтималдығы да жоғары. Осылайша, ықтимал салдардың уақтылы алдын-алу үшін оларды

анықтау және азайту мәселелері өзекті болады.

Тәуекелдерді келесідей бөлуге болады:

1. Қауіптілік сипаты бойынша (техногендік, табиғи және аралас);

2. Қызмет түріне байланысты (кәсіпкерлік, инвестициялық, кәсіби, өндірістік);

3. Тәуекелге тап болған нысанға байланысты (өмірі мен денсаулығына байланысты тәуекелдер, мүлік тәуекелдері).

Бастапқы жоспарланған жүктеме бес жыл ішінде орташа есеппен жылына 52% -ды құрайды деп болжанып отыр. Бұл ретте NPV мәні 147,6 млн. теңгеге тең, өтелу мерзімі 3,55 жылды құрайды және ішкі кірістілік нормасының (IRR) мәні 26% -ды құрайды. Жүктеудің осы деңгейін арттырып, төмендету арқылы, лагерь жүктемесінің өзгеруіне талдау жасап көрейік.

4 кесте

Лагерь жүктемесінің өзгеруіне байланысты бизнес-жоспардың тиімділік көрсеткіштерінің өзгеруі*

Жүктелу коэф., %	44 %	52 %	75 %
Ағымдағы таза құн (NPV)	-16,8	147,6	621,6
Өтелу кезеңі	5,23	3,55	1,75
Инвестициялардың кірістілігі (PI)	0,95	1,41	2,71
Кірістіліктің ішкі нормасы (IRR)	10,00	26,00	65,00

* Есептеулер негізінде авторлармен құрастырылған

Туризм

Кешеннің жүктемесі 44 %-ға дейін азайған кезде NPV мәні теріс болады және -16,8 млн. теңгені құрайды. Тиісінше кірістілік көрсеткіштері – 0,95-ке дейін және ішкі пайда нормасы – 10 %-ға дейін төмендейді және жобаның өтелу көрсеткіші артып, 5,23 жылды құрайды.

Кешен жүктемесі 75 %-ға дейін артқан жағдайда, инвестициялық жобаның барлық көрсеткіштері едәуір жақсарайды: NPV мәні 621,6 млн. теңгеге жетеді, жобаның өтелу мерзімі 1,75 жылға дейін төмендейді, инвестициялардың кірістілігі 2,71-ге дейін артады, ал пайданың ішкі нормасы 65 % деңгейіне жетеді.

Қорытынды. Кәсіпкерлік қызметтің бұл түрін туристік бизнес ретінде қарастыра отырып, бұл қызмет көрсету кезіндегі кәсіпкерлік қызметтің ең қауіпті түрлерінің бірі болып табылатынын, соның нәтижесінде тек туризмге ғана тән тәуекел жағдайларының саны арта түсетінін атап

өткен жөн. [7]. Туризм индустриясындағы тәуекелдер - бұл сыртқы және ішкі себептерге байланысты шығындар немесе шығындар ықтималдығы. Туризм индустриясындағы тәуекелдерді шығу тегіне қарай экономикалық, қаржылық, әлеуметтік, саяси, экологиялық, құқықтық, ішкі деп бөлуге болады.

Жоғарыда жүргізілген зерттеулерге сүйене отырып келесі қортынды жасауға болады: туризм индустриясындағы тәуекелдерді бағалау сапалық, сандық талдауды қамтиды және инвестициялық жобаны жасау барысында жүргізіледі. Dedeman Kids балалар спорт лагерінің жүктемесін 75 %-ға тең етіп өзгерту арқылы, лагерьдің қызметінің тиімді нәтижесіне қол жеткізуге болады. Балалар спорт лагерінің осы көрсеткішімен Dedeman Oskemen Tavros қонақ үйі өз аумағында балалар спорт лагерін ұйымдастыруға салған барлық қаражатын екі жылға толмай қайтарады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Борлакова З.А., Семенова Ф.З. Управление инвестициями в индустрии туризма: монография /под ред. Ф.З. Семеновой. – Москва: Прометей, 2010. – 178 с.
2. Туризм экономикасы: Оқулық / М.А. Морозов, Н.С. Морозов, Г.А. Карпова, Л.В. Хорева. – М.: Туризм федералды агенттігі, 2014. – 320 б.
3. Мырзагулова Г.Р., Тұмажанова М.О. Туризм тарихы және оның әдістемесі. – Алматы: Лантар Трейд, 2019. – 103 б.
4. Егорина А.В., Калиакперова Н.З., Канатқызы Н. Туризмді дамыту дағы Шығыс Қазақстанның рекреациялық мүмкіндіктері // қолданбалы және іргелі зерттеулердің халықаралық журналы. – 2016. – № 2-3. – Б. 384-388; [Электрондық ресурсы] URL: <https://applied-research.ru/ru/article/view?id=8475> (өтініш берген күні: 19.02.2022).
5. Зорин И.В., Квартальнов В.А. Туризм энциклопедиясы: анықтамалық. – М.: Қаржы және статистика, 2003. – 368 с.
6. ҚР туристік саласын дамытудың 2019-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. [Электрондық ресурсы] <https://primeminister.kz/ru/gosprogrammy/gosudarstvennaya-programma-ravzitiya-turistskoy-otrasli-respubliki-kazakhstan-na-2019-2025-gody> (өтініш берген күні: 19.02.2022)
7. Шаяхметова Л.М., Майдырова А.Б., Молдажанов М.Б. Халықаралық инвестицияларды тарту үшін туристік саланы мемлекеттік реттеу // Journal of Environmental Management and Tourism, [S.l.]. – Vol. 11, n. 6. – P. 1489-1495, sep. 2020.

REFERENCES

1. Borlakova Z.A., Semenova F.Z. Upravlenie investicijami v industrii turizma: monografija /pod red. F.Z. Semenovoj. – Moskva: Prometej, 2010. – 178 s. [in Russian].
2. Turizm jekonomikasy: Oqulyk / M.A.Morozov, N.S.Morozov, G.A. Karpova, L.V.Horeva. – M.: Turizm federaldy agenttigi, 2014. – 320 b. [in Kazakh].
3. Myrzagulova G.R., Tumazhanova M.O. Turizm tarihy zhәне onun әdistemesi. – Almaty: Lantar Trejd, 2019. – 103 b. [in Kazakh].
4. Egorina A.V., Kaliakperova N.Z., Kanatkyzy N.. Turizmdi damytu daғы Shығys Kazақstannың rekreaciyalyқ мүmkindikteri // koldanbaly zhәне irgeli zertteulerdiң halyқaralyқ zhurnaly. – 2016. – № 2-3. – 384-388 b.; [Jelektronдық resurs] URL: <https://applied-research.ru/ru/article/view?id=8475> (ötinish bergен күni: 19.02.2022) [in Kazakh].

5. Zorin I.V., Kvartal'nov V.A. Turizm jenciklopedijasy: anyqtamalyk. – M.: Қаржы және статистика, 2003. – 368 s. [in Kazakh].

6. ҚР туристик саласын дамытудың 2019-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. [Jelektronдық resurs] <https://primeminister.kz/ru/gosprogrammy/gosudarstvennaya-programma-razvitiya-turistskoy-otrasli-respubliki-kazahstan-na-2019-2025-gody> (өтиніш берген күні: 19.02.2022) [in Kazakh].

7. Shajahmetova L.M., Majdyrova A.B., Moldazhanov M.B. Halyқаралық investicijalardy tartu yshin turistik salany memlekettik retteu. Journal of Environmental Management and Tourism, [S.l.]. – Vol. 11, n. 6. – P. 1489-1495, sep. 2020. [in Kazakh].

М.Б. Молдажанов, К.Е. Хасенова, Л.М. Шаяхметова

**ОЦЕНКА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНВЕСТИЦИОННОГО ПРОЕКТА
С УЧЕТОМ ФАКТОРА РИСКА В ОТРАСЛИ ТУРИЗМА**

Аннотация

В данной статье рассмотрены модели открытия комплексов спортивных лагерей в целях повышения эффективности деятельности гостиничных баз в Восточно-Казахстанской области с учетом факторов риска в современной индустрии туризма. К числу наиболее важных проблем, с которыми сталкиваются гостиничные и туристские фирмы, как, впрочем и предприятия других сфер экономики, инвестирующие средства в свое развитие, относится проблема обеспечения высокой эффективности инвестиций. Именно эффективность инвестиций должна быть приоритетом при разработке соответствующей концепции инвестиционной деятельности. Естественно, что дефицит инвестиций побуждает хозяйствующие субъекты к увеличению их объемов, в результате чего увеличивается число проектов, претендующих на включение в список финансируемых, поэтому необходимо, чтобы в этом перечне на первых местах находились наиболее эффективные проекты. Анализ эффективности инвестиционных проектов важен также потому, что расширение активов обычно связано с существенными затратами и до того, как будут затрачены большие средства, фирмам необходимо обосновать, насколько эффективным будет вложение финансовых средств через несколько лет. В целях финансирования эффективных проектов в туристскую индустрию определена методология оценки эффективности консолидированных инвестиций и рассчитана экономическая эффективность деятельности детского спортивного лагеря Dedeman Kids на базе конкретного отеля «Dedeman Oskemen Tavros». В статье уточняется, что расширение спектра услуг через организацию детского лагеря позволит не только снизить нагрузку в межсезонье, но и увеличить доходы по другим видам услуг, повысив уникальность туристического предложения отеля «Dedeman Oskemen Tavros».

M. Moldazhanov, K. Khassenova, L. Shayakhmetova

**ASSESSMENT OF THE ECONOMIC EFFICIENCY OF THE INVESTMENT PROJECT
TAKING INTO ACCOUNT THE RISK FACTOR IN THE TOURISM INDUSTRY**

Annotation

This article discusses models for opening sports camp complexes in order to increase the efficiency of hotel bases in the East Kazakhstan region, taking into account risk factors in the modern tourism industry. Among the most important problems faced by hotel and tourism companies, as well as enterprises in other sectors of the economy that invest in their development, is the problem of ensuring high investment efficiency. It is the efficiency of investments that should be a priority when developing an appropriate concept of investment activity. Naturally, the lack of investments encourages economic entities to increase their volumes, as a result of which the number of projects that apply for inclusion in the list of funded ones increases, so it is necessary that the most effective projects be in the first places in this list. Analysis of the effectiveness of investment projects is also important because the expansion of assets is usually associated with significant costs, and before large funds are spent, firms need to justify how effective the investment of funds will be in a few years. In order to finance effective projects in the tourism industry, the methodology for evaluating the effectiveness of consolidated investments was determined and the economic efficiency of the activities of the Dedeman Kids children's sports camp based on the specific Dedeman Oskemen tavros hotel was calculated. The article clarifies that expanding the range of services through the organization of a children's camp will not only reduce the load in the off-season, but also increase income from other types of services, increasing the uniqueness of the tourist offer of the Dedeman Oskemen Tavros hotel.